

ali rečnic. Vse šole, od najnižje do više naj se v rečnice premenijo. Da bi pa dobri plod nesle, morajo pod blagom upljivim duhovstva dalje ostati. Prava rečna omika bode zamogla narodno blagostanje uzvišati, revnost in robstvo obmejiti.

Kadar bode mladež tako poznala svojo zemljo, svoje goré, svoje morje, kadar bode vedila, koliko pripravna je zemlja s svojo lego, svojo vodo in svojim lesom za roko-delstvo, obertnijo in kupčijo, se bode tudi narodna zavest uterdila in ne bode se tolikrat dogodilo, da se izneverijo našinci narodni stvari.

Dr. S. Radonjevič.

Popotnikove misli in opazke

iz doline cerkljansko-tominske ceste. *)

Resno ste potegnile premile „Novice“ že več časa napeto struno cerkljansko-tominske ceste, ki se že več let po mnogih krajih snuje, pa tudi v posameznih delih sém ter tje izdeluje. Al ravno to, ker se po raznih ovinkih nezdruženi tominski hribovci samotež upirajo, je krivda vse naše napake, da po svoji lastni nesložnosti do konca ne pridejo. Tako pa tudi svojim bližnjim bratom Kranjcem še zmiraj nismo roke podali, da bi si bili že davno z njih trudom vred vzajemno mnogoteri dobiček naklonili.

Celó žalostno se mi zdi, predragi rojaki! ako vas moram s ptujim izgledom k zložnosti naduševati in se celó unanjega polja naših sorodnih Krajcov poslužiti. Da! le pogledajte tje v sosesčino čez naše mejne hribe proti beli Ljubljani. Morda ste se že večkrat po njenih ulicah kratkočasili ali po svojih opravilih tam okoli koračili, kamor preljubi popotnik moj! si po raznih potih prav priložno primahal.

Ni res, ko se od Soče podaš, prideš hitro na mnogo-tero razpotje. Tje pa tam te misel zaganja in na to pa uno stran miriš, po kateri stezi bi jo tje doli najkrajše potegnili. Vprašanje je, ako greš odtod čez najstermejo in najvišjo goro nad Bačo, vidiš že unkraj v njeni globočini prijetno Bistrico, kamor se Savica zvera, pa tudi zložno cesto gosp. barona Cojzovega plavža, ki se doli po dolini do kratkočasnega Bleda na podnožji hribov vije in nadalje čez starodavni Kranj v Ljubljano pelje. Pridši po ti ohojnici v Medvode, zapaziš drugo pripravno cesto; nazaj gredé boš prašal: kam ta derži? Zveden popotnik ali ondotni bivavec te zaverne — tvoj jezik že te razodeva za bližnjega tominskega rojaka — da skozi Škofjokloko gredé v svojo domovino prideš. Vernivšemu se na Škofjokloko se tukaj odpre na levo in pravo prekrasna dolina poleg Sore na Selce do obertnih Železnikov med čedalje bolj stisnjenim podgorjem Zaliloga proti vzdignjeni Sori, ki leži v podnožji orjaškega gojzda znane Jelovice; v debeli uri tudi do sedla Petrovega berda pripihaš, odkodar spet zagledaš tominsko dolino.

Dragi popotnik! brez zamere, ako te tukaj na tvoji meji prijazno pozdravljam in se poslovim vernivši se v Loko, ti še drugo pot iz nje, da tudi jez se vé da svoj namen dosežem, po navadni čversti dolini za Polanšico reko, v kateri se veliki in slastni raki, pa tudi dobre ribe lovijo, na Hotavljje pokažem, ki je že v „Novicah“ leta 1855 popisana bila, in po kateri navadno od Cerkljanov imenovani „Tridentinarji“, na odhodu in prihodu v ptuje, s hišno kramo vsako leto dvakrat potujejo. „Tridentinarjev“ pa si ne misli iz tirolskega Trienta prišlih ljudi, ampak rojake svoje iz beneških slovenskih hribov, ki odtod po najkrajši zverovi grapi pri toplicah do verh Ulce nad Cerknó radi koračijo; kamor zdaj že blizo 3 leta prav

lepa cesta pelje na lastne stroške premožnega gospoda rudnikarja dunajskega, ki je za svoj rudnik, kjer baker (kufer) že kakih 6 let koplje, že več tisuč forintov gotovega dnarja potrosil in ondotnim revnim zaslužiti dal. Z veseljem sem ravno te dni slišal, da njegov trud vendar ne bo zastoj, ker undanjši poskušek je prvih 200 funtov čistega bakra donesel. Bog daj srečo domovini in posestniku!

Ako se ti poljubi, popotnik moj! delavnost slavnega kantonskega predstojnika gosp. Höfern-a zvediti, podaljšaj iz Hotavlj svoje popotovanje za debelo uro hodá na Sovodnje; tam na mostu vernivši se na pravo po ozki in dolgi grapi za potokom pod Novo Oslico dospeš spet verh Ulce nad Cerknó, ki se tudi „na Kladji“ pravi. Krajnec in Cerkljan si tukaj prijazno in v spomin izverstne trudljivosti novo izvoljenega in poterjenega župana roke stiskata, ki vzajemnemu delu zasluženi venec slave delijo.

Dragi popotni tovarš! ne zameri mi, ako te tukaj na Kladji zapustim in se po svojih opravilih spet v Ljubljano vernem. Vendar ne mudim se tukaj; berž naprej po železnici čez močirje v Barovnico na Logaško postajo naglo zaderdram. Lesem pridšemu se mi, kot bi bušnilo, dobre misli sprožijo v glavi. Ko iz vozovlaka koračim, me idrijski poštni hlapec nagovori: „Kam gospod! na nemško Idrijo, ne? Jez peljem cesarsko pošto, in ko 4 gospode dobim, do 9. zvečer smo pa tudi polahkem tam.“ „Kod pa pelješ? Po nerodni cesti čez Veharšče in neizmernih idrijskih rajdah brez konca in kraja?“ „Ne, gospod!“ — mi zaverne — „po novi in prav lepo izdelani cesti čez Hotedersico in Godeviče za potokom Sale v Idrijo.“ Kar brez velikega premislika pri kolodvoru štirje v že zapreženi voz zasedemo, in hi konjički! čez Logatec po trižarski cesti proti najjimenitnejemu rudniškemu mestu. Izpočiti konjiči po široki in gladki cesti berzo tekó, da le kar hitro se glavna cesta na troje deli po dobri uri hodá: na Hotedersico, Planino in Postonjo, ki v Terst in Gorico deržite. Mi jo pa na pravo nekoliko bolj napeto do Hotedersice na Godovič deržimo, kjer se izdelane kljuseta nekoliko okermijo in opočijejo, pa tudi mi za potrebo krepčila dobimo. Zazvoni kar Ave Marijo, ko se vsedemo, še malo ravnino prekoračimo, pa se nazdol po dveh rajdah v temno in globoko breževje zavijemo za potokom Sale po poldrugi uri v Idrijo pridrsamo.

Popotnik zdaj v rudarskem mestu prenočivši misli, kam se bo nadalje obrnil. Misel ga navdaja, se po tolikšnem obhodu spet naši beli Soči bližati. Al vprašanje je: kod? kajti ena cesta le od nje na Černi verh oddaljuje, in druga le do spodnje Idrije v Podfaro pelje, in se za Idersico čedalje več pohujšuje.

Pa kakor vsak popotnik, nadušen za svojo domovino, vse zapreke in overe lože prestaja, se pot tudi tukaj le skrajšuje. Mislim si: zakaj na ovinke, ako se dá naravnost domú iti. Tako se deržim od podfare terdo vodnega teka kot svojega zvestega spremljevalca, ki mi pokaže le koj cerkljansko-tominsko mejo. V Verševem pri mlinu jo prestopim, in le hujše tje pod Otalezem se zmiraj okreva, da res, kdor ni iz mladih nog take kozje poti vajen, bi mu odsvetoval, jo nastopiti. Toda dober pešec jo v dveh urah od mlinov do Želina doverši. Zdaj imaš še uro hodá do Cerknó. Tukaj je tisti kraj nekdanjega sveta prav v štiri deske zabit. Zmislil se spoštovanega pa nedavno zakopanega moža, ki mi je pripovedoval, da on je prvi voz s štirimi kolesi v Idrii narediti in okovati dal; al veste, dragi bravci! kako je on svoje orodje domú spraviti mogel? Čudili se bote, ako vam povem, da je moral toliko ljudi samotež in s košmi na herbtu najeti, da je voz v Cerknó dobil, kjer so popred le koše na dveh kolah konjem vpregali. Celó domači so se temu čudili, kaj bo mož s temi nenavadnimi kolami opravljal. Časi napredujejo, in tudi mi moramo z njimi naprej. Tako že zdaj na štirih kolesih z enim konjem v 12 urah, brez z voza stopiti, lesem priderjamo in po

*) Nam okolišine te ceste niso celó nič znane, in ker se za to ne moremo na nobeno stran vstaviti, smo vzeli različne pomenke o tej zadevi v „Novice“ misleci, „da se resnica prav spozná, je čuti treba dva zvoná.“ Vred.

18 in več veder vina naenkrat privozimo. Al le Ljubljane in svoje rajske Gorice se moramo zavolj nadležne in neugodne poti ogniti. Iz Idrije po dolini sem jo revež na Želin prav težavno prikoračil. Res! kraju primerjeno ime, ker je slednji željen, dosti boljši poti pri tako zložni in ugodni legi matere zemlje se nadjati. Tla so tukaj do mosta sv. Lucije terdne; kraj je sončnat, pozimi ni hudih mrazov pa tudi plazov ne. Tudi je pred več leti naša visoka vlada po svojih zvedenih preiskovavcih našo idrijsko stran za železnico primerjeno našla, dokler je ni nevošljiva roka pred veličastnim obličjem zavolj snežnih plazov toliko nevarno počernila, in tako je pravda za to stran zgubljena bila. Pa živa priča ne bo dostala, da so pri idrijski dolini kdaj plazovi ljudem nevarni v reko leteli. Zatega del je železnica na negotovo ljubljansko močirje prestavljena, akoravno je več milijonov državi potrosila, za več let izdelovanje zakasnila, in za več milj se tudi zdaljšala, kakor so „Novice“, kterege leta, ne morem več povedati, prevdarek slavnega Vit. Katinelita iz Gorice prinesle, po katerem načertu bi železnica po dolini polanjsko-idrijski za 6 milj se okrajšala in menda za 13 milijonov se izdelala, čez močvirje je pa 19 milijonov stroškov prizadjala.

Iz Želina po dolini reke Ideršice je na vse kraje najbolj ugodno, cesto proti Gorici potegniti, zakaj to hujše od tod do hudega roba je že od našega iskrenega župana iz Cirkne izdelano ali pretergano. „Hudi rob“ se je na stroške okrajnega zaloga v pretečenem letu že izstrelil, in lahko bi se bilo še več storilo, ako bi bil obljubljeni pomoč od 1000 gold. iz deželnega zaloga na stroške leta 1860 vzdignil in tako tudi obernil. S tem je zob „hudega roba“ za nadaljno izdelovanje ostanjen in potolčen, da je lože nadalje delati, ker od tod do Tribuše je le malo zoperstav, ter bi se polagoma od tukaj do Podoblaza v pol uri k zdelanemu kolovozu dospelo, kamor iz Slapa, Bače na most sv. Lucije že toliko let vozarijo. Ko bi tedaj v ta namen dotični župani z zedinjenimi močmi priskočili, bi se pač malo pomudili, te 2 uri daljave za toliko zdelati, da bi se enkrat zveza za vse potrebe naredila. Saj ni treba takega kolovoza ravnati, kot je bilo nekdanj umetniško prevdarjeno na 3 $\frac{1}{2}$ sežnjeve, ampak nam in za začetek je ob terdem kraju dovolj za poldrugi, k večemu pa v godnem svetu za dva sežnja obilo. Po letih pripravnih in potrebah se bo cesta zboljševala, kot se še dan današnji cesarske ceste slednje leto popravljajo. Ne vstrašite se, predragi rojaki, takega dela, ki bo v prihodnosti vaše trude gotovo polajšalo, tudi stroške za dom in deželo skrajšalo. V zgled poprašajte bližnje prebivavce okrajne idrijske, ki so pri izdelovanju nove ceste godernjali in grajali, zdaj pa hvalo pojó, ker po lepi ravnini k železnici vozijo.

Kdaj bi že lahko vse to dognano bilo, ako bi ne bila neznana prislovica: „Sloga jači, nesloga tlačí“. Tako je tudi med sebičnostjo cerkljansko-tominsko; vsak le vleče na svoj dobiček, kot mlinar vodo na svoj mlin. Ti hočejo vse vdobiti, nam pa vse pogubiti. Al tako hitro ste od 20. oktobra l. l. cesarski diplom „ravnopravnosti“ pozabili?

Dragi rojaki! ako pravice ne pomnite, saj hvaležnosti za storjene dobrote ne tajite; saj so vas tudi naše žuljeve roke pri mostu čez Sočo podpirale; za to nam gré povračila braterne ljubezni, ne pa slepila s cesto čez bukovsko žrelo, o kateri so jo „Novice“ že dvakrat letos dokazovale, da za nas in deželni prid ugodna ni. Želje vaše bi tudi bile, vse nas čez Hum v Tomini spraviti; al zakaj na razpoti, ako se dá naravnost iti?

Predrage zaostale srenje in županije! naprej! naprej! hitro z marljivo roko. Naši hribovci! na noge — glejte tominskega in cerkljanskega župana; ako bi bili vsi toliko naprej potegnili, bi se bili že zdavnej po lepi ravnini v našo žlahno Gorico in belo Ljubljano vozili in hodili. Ko bi pred leti le kozje poti bile iz mosta sv. Lucije za Sočo ravno na Podselo, bi se bili lahko že zdavnej zavolj zlož-

nosti in kratkosti ceste tje veselili. Zato, domoljubi! vzdignite svoje glave. Kadar drevo berst poganja, pravi Krist.: „je spomlad blizo“.

O. G.

Troje važnih vprašanj.

(Dalje in konec.)

2. Zakaj bi se nam ne dala obljubljena in zagotovljena ravnopravnost?

Dozdeva se nam Slovencom, da vlada nima ne enega temeljitega vzroka, zavolj kterege bi nam ne hotla deržati svojega zagotovila. Naj nam pové kdo le enega! Morebiti boste djali, da nas je premalo Slovincov? Mi vam odgovorimo: Pravica ne gleda na število, ampak le na pravico. Neskalsjena pravica vsakemu, če je le eden, dá kar vsakemu gré. Ta zaumen imamo od pravice Slovenci mi; pač žalostno bi bilo, ako bi ga bili zgubili že avstrijski Nemci! — Pa nas tudi ravno tako malo ni; nad en milijon duš nas šteje nemška statistika. Morda v tolikem številu nevarnost za edinost cesarstva našega vidite?

Mi vam odgovorimo: Ako bi vsi narodi tako malo nevarni bili cesarstvu, kakor smo Slovani sploh in zlasti Slovenci, bi se pač ne bilo nič bati cesarstvu. Kdo je nek leta 1848 pretil cesarstvu? ali Nemci ali Slovenci? Kdo je bil unel punt na Dunaji? Ali Slovenci mi in Slovani sploh? Zgodovina nas uči, da so Slovani rešili vzvišeni prestol habsburški. Ako bi bili vsi avstrijski narodi cesarstvu tolika podpora, kakor smo Slovani, na terdnejših nogah bi stalo! Kaj morebiti ne vemo, da vas vleče v Frankobrod? Kaj mislite, da smo že pozabili, kaj so leta 1848 govorili v Frankobrodu?

In vas Slovane — morda porečete — vleče panslavizem v Petrograd. Vemo, da nam to podtikujete, al zvlecite na beli dan le en dokaz, ako ga kje najdete! Dokažite kaj, če morete! Natolcovati je pa lahko; to zna vsak.

Pa tudi: ako je cesarstvu mogoče edinemu ostati le s tem, da se nam avstrijskim Slovanom kratijo narodne pravice, vas prašamo: kako je zamoglo edino in močno biti, ko so Magjari in Lahi vživali narodne pravice svoje? Smo le samo mi Slovani tako nevarni? — Vse pretveze, ki jih imate, v žepu, so piškavi orehi, ki ne veljajo nič. Boljših si morate zmisлити. Mi Slovani se zoper Avstrijo še nikdar nismo pregrešili; o tem imamo celó čisto vest; zato pa tudi ne moremo verjeti nikakor ne, da bi presvitli cesar ne hotli dati tudi Slovanom narodnih pravic, brez kterih so oni mertvi narodi. Iz mertvih narodov se pa ne dá sestaviti mogočna Avstrija, kakoršno si želimo mi Slovani.

3. Zakaj nam protivniki ravnopravnosti ne privošijo?

Da nam ne privošijo protivniki narodnih pravic naših, to vemo; vemo pa tudi, zakaj ne? Vemo, da bi se jim hlebček zmanjšal, ako bi ne mogli dalje peči si pogač iz slovenske moke. Tega se bojé. Al tega mi ne spoznamo za krivico. Kadar vam bodo ljubi slovenski uradniki in učniki, ki nemški ne razumejo, tedaj nam bodo všeč nemški, ki ne znajo slovenski. Dobro vemo, kam vas vleče naša narodnost. Ena zveličavna Nemčija, kakor Lahe edina Italija, — Nemčija, ki bi imela severno morje za nadglavje in jadransko v podnožje! Zato imate tolike skomine po naši slovenski deželici, kakor si je tudi revna. Le pogledjte, kako tudi mika Lahe po isterskih, hervaških in dalmatinskih bregovih — edino le zato, da bi v posest dobili jadransko morje po obeh stranéh. Mi pa mislimo, da je Adrija neobhodna potreba Avstrii; Avstrija pa utegne zgubiti Adrijo, poprej ali pozneje, ako deželice ob morji ne ostanejo slovanske. Ker Slovani hočemo mogočno Avstrijo, ji hočemo tudi obvarovati Adrijo, in to je poglavitni